

Косик В.М.

НОВЕЙШІЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

В статье проанализировано современное состояние дистанционного образования в Украине. Отмечено, что дистанционное обучение, осуществляемое на основе современных педагогических, информационных и телекоммуникационных технологий, позволяет создать открытое информационное пространство и обеспечить непрерывность обучения. Автором выделены приоритетные задачи современного состояния развития системы дистанционного образования. Охарактеризованы ключевые аспекты нового Положения «О дистанционном обучении», которые определяют основные принципы организации и внедрения дистанционного обучения в общеобразовательных, профессионально-технических, высших учебных заведениях и заведениях последипломного образования.

Ключевые слова: дистанционное образование, дистанционное обучение, электронные образовательные ресурсы.

Kosyk V.M.

THE LATEST TRENDS IN DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION IN UKRAINE

The article analyzes the current state of distance education in Ukraine. It is emphasized that the distance learning, which is based on modern educational, informational and communicative technologies, creates an open information environment and ensures continuity of learning. There is a gradual development of distance education in Ukraine, it significantly extends and enhances the competitiveness of Ukrainian market of educational services, increases accessibility to them for different social groups and categories of people. Based on historical analysis of the emergence and spread of definitions «distance learning», «distance education», the author separates the basic tangents of notions, such as distance learning, teleteaching, teaching by network, telematic education.

Distance learning is considered from technological, methodical and psychological points of views. An important aspect of organization of distance education is creating electronic educational resources, such as scientific, informational, reference materials and tools designed in electronic form. The author singles out the priority tasks of the present state of development of distance education. Characterized key aspects of the new Regulation of distance learning, which defines the basic principles of the organization and implementation of distance learning in secondary, vocational, higher educational establishments and postgraduate educational institutions.

Key words: distance education, distance learning, electronic educational resources.

Рецензент: Жорова І.Я.

УДК 371.322:378.126:147

Кучерявий А.О.*

ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ЗМІСТОМ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Розглянуто проблему недостатньої вивченості аспекту управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів. Зазначено актуальність технологічної моделі управління змістом самостійної роботи студентів для викладачів. Вивчено шість її складових: визначення змісту навчальної дисципліни; часове і тематичне проектування; цілепокладання модулів аудиторної та самостійної роботи; добір навчальних завдань; розробка засобів зворотнього зв'язку; створення методичного забезпечення. Акцентовано увагу на особливостях проектування самостійної роботи майбутніх юристів. Визначено перспективи подальшого використання результатів дослідження.

Ключові слова: модель, технологія, проектування, управління, самостійна робота, майбутні юристи.

* Кучерявий А.О.*

Останніми роками зростає інтерес науковців, педагогів, чиновників у сфері освіти до самостійної навчальної діяльності студентів. З одного боку цей інтерес викликаний поступовою інтеграцією України до європейського освітнього простору, де самостійна робота традиційно є поширеною формою навчання, а з іншого – тими процесами, що утворюють нові технічні й інформаційні умови функціонування вищої школи. У той же час вітчизняна педагогічна наука, здійснивши значні дослідження аудиторного навчання, фрагментарно висвітлює питання самостійної навчальної діяльності студентів, що не дозволяє використовувати її потенціал у повному обсязі, зокрема у підготовці юристів. Саме низький рівень вивченості аспекту управління самостійною роботою майбутніх юристів і зумовлює проблему нашого дослідження. Вивчення технологій управління самостійною роботою студентів дозволить зокрема змодельовати для викладачів алгоритм визначення її змісту, що зумовлює певну проектувальну технологію.

Обґрунтування складових технологічної моделі управління змістом самостійної роботи студентів ґрунтується на особливостях процесу засвоєння навчального матеріалу [1; 2]. Значущими для нашого дослідження є публікації, в яких визначено зміст та особливості самостійної роботи [3; 5; 6]. Суттєвим для визначення складових зазначеної технологічної моделі є практичний досвід науково-педагогічних працівників Донецького юридичного інституту МВС України, які узагальнили та висвітлили свої напрацювання щодо розробки проектів самостійної роботи з різних навчальних дисциплін [4].

Проте в науковій педагогічній літературі на сьогодні не розглядався такий аспект управління самостійною роботою студентів, як технологічний підхід до проектування її змісту. Саме застосування відповідної моделі розглядається в цій статті.

Метою цього дослідження є визначення складових технологічної моделі управління змістом самостійної майбутніх юристів. Його завданнями є вивчення особливостей реалізації кожного з етапів відповідної технології.

Процес управління самостійною роботою студентів вимагає системних рішень, що визначають довгострокову перспективу діяльності суб'єктів навчального процесу, забезпечують стабільність і стійкість роботи системи управління. Це стосується й питання проектування самостійної навчальної діяльності студентів. У цій площині система управління може запропонувати викладачам певну технологічну модель, що містить послідовність проектувальних дій, орієнтованих на визначення змісту самостійної роботи майбутніх юристів, і стосується фрагменту навчально-методичної роботи викладача – від розробки змісту навчальної дисципліни й до створення методичного забезпечення самостійної роботи.

Перший проектувальний крок викладача в зазначеній моделі спрямований на розробку загального змісту навчальної дисципліни. Саме він і зумовить у подальшому склад завдань як самостійної, та і аудиторної роботи студентів. Особливість цієї педагогічної дії полягає у визначенні цілей вивчення навчальної дисципліни. До першої категорії належать ті, що визначають сукупність підсумкових знань і вмінь студентів та враховують належність навчального курсу до системи всієї підготовки юриста. Вони мають урахувати місце курсу серед інших дисциплін та індивідуальні типологічні особливості студентів (вік, досвід навчальної та професійної діяльності, належність до правоохоронної служби тощо).

Наступні дві категорії цілей – виховні й розвивальні. Вони не посідають обов'язкового місця в навчальній програмі, але є умовою якісного засвоєння курсу та підготовки фахівця. Ці цілі орієнтовані на формування загальної культури юриста з урахуванням моральних, ділових і професійних якостей, здібностей студентів щодо навчальної діяльності, самоуправління, загального та професійного самовиховання.

Важливою є орієнтація навчальної дисципліни на розвиток психічних процесів, що визначають успішність її засвоєння студентом і застосування в юридичній практиці.

Цілі навчальної дисципліни, окреслені в першій категорії, безпосередньо визначають зміст розділів та окремих тем курсу з урахуванням обсягу годин, що відводяться на його вивчення. Цілі другої та третьої категорій позначатимуться в подальшому на специфіці, кількості та складності завдань самостійної роботи.

Друга складова технологічної моделі полягає в часовому та тематичному проектуванні навчальної діяльності студента, яке ґрунтується на особливостях процесу засвоєння навчального матеріалу, що містить етапи чуттєвого відображення (результат – уявлення), розуміння (поняття), закріплення (знання) та застосування знань (уміння). Часове проектування самостійної роботи передбачає планування чергування окремих модулів аудиторної та самостійної роботи студентів з урахуванням обсягу годин, передбачених для вивчення кожної теми. Такий розподіл залежить від задуму викладача щодо використання форм роботи студента. Прикладами часового проектування вивчення теми можуть бути такі: «лекція – самостійна робота – семінарське заняття», «лекція – самостійна робота 1 – практичне заняття – самостійна робота 2», «самостійна робота 1 – практичне заняття 1 – самостійна робота 2 – практичне заняття 2 – самостійна робота 3» та інші. Вивчення кожної теми може відбуватися за особливим «сценарієм» залежно від її обсягу та специфіки навчального матеріалу.

Здійснене часове проектування дозволяє виконати проектування тематично, тобто до кожної теми визначити розподіл самостійної та аудиторної роботи відповідно вже до етапів засвоєння навчального матеріалу. Прикладом тематичного проектування може бути такий (для ситуації «лекція – самостійна робота – семінарське заняття»): на лекційне заняття покладається реалізація етапу чуттєвого відображення та частково етапу розуміння, на самостійну роботу – завершення етапу розуміння та початок етапу закріплення, а на семінарське заняття – завершення етапу закріплення навчального матеріалу з підсумковим формуванням знання. Інший приклад («самостійна робота 1 – практичне заняття 1 – самостійна робота 2 – практичне заняття 2 – самостійна робота 3»): у ході першого модулю самостійної роботи передбачається реалізація чуттєвого відображення та розуміння матеріалу, під час першого практичного заняття матеріал буде закріплено та розпочнеться етап застосування знання; призначенням другого модулю самостійної роботи та другого практичного заняття стане подальше застосування знання, що завершиться під час третього модулю самостійної роботи остаточним формуванням уміння.

По завершенні цього етапу проектування самостійної роботи студентів технологічна модель управління її змістом передбачає цілепокладання модулів аудиторної та самостійної роботи. Мета модулю самостійної роботи зумовлюється його місцем у процесі засвоєння навчального матеріалу. Наприклад, якщо модуль застосовується на етапах формування понять і знань, а в часовому вимірі він міститься між лекцією та семінарським заняттям, то доцільним буде визначення його цілей як остаточного формування набутих у ході лекції понять, закріплення теоретичного матеріалу в процесі підготовки до семінарського заняття. Цілями семінару вже буде остаточне закріплення матеріалу та формування стійких знань, передбачених навчальною програмою курсу.

Четвертою складовою технологічної моделі є добір навчальних завдань самостійної роботи на підставі визначених до модулів цілей. Наприклад, якщо метою модулю є закріплення навчального матеріалу, то типовими завданнями є його повторення, надання письмових відповідей на низку запитань, порівняння двох і більше явищ, процесів чи об'єктів, розробка класифікації об'єктів, розв'язання завдань проблемного

характеру, зокрема тих, що містять професійно важливі проблеми для майбутнього юриста. У разі, якщо модулем самостійної роботи завершуються вивчення теми та процес формування знання, а метою модулю є контроль засвоєння знань, то доцільними завданнями є тестові, письмові чи графічні вправи, розв'язання проблемних завдань з метою надання самооцінки та ін.

Наступним етапом проектування самостійної роботи студента відповідно до технологічної моделі є розробка засобів зворотнього зв'язку, спостереження за перебігом виконання самостійної роботи та перевірки її результатів. Актуальність цього етапу зумовлюється тим, що у викладача існує потреба пересвідчуватися в правильному доборі завдань з урахуванням поставлених цілей, а в студента існують потреби в консультаціях, необхідності пересвідчитися в правильності виконання завдань та ін.

Традиційним способом забезпечення комунікації є організація консультацій на кафедрі чи в навчальних аудиторіях. Цей засіб зворотнього зв'язку є дієвим у разі його організованості за допомогою графіка консультацій, який має бути не просто демонстрацією періодичності зустрічей викладача зі студентами, а прив'язаним до виконання студентами безпосередніх завдань самостійної роботи. Студент має знати, що в разі потреби він матиме можливість обговорити з викладачем особливості виконання завдань. У разі, якщо він такої можливості позбавлений, виставлення низьких оцінок за самостійну роботу є некоректним. Особливо це стосується таких значних за обсягом видів самостійної роботи, як написання реферата, курсової роботи, підготовка презентації за темою, здійснення індивідуального наукового дослідження тощо.

Сучасним засобом забезпечення комунікації є використання Internet-мережі. За допомогою електронної пошти чи спеціальних систем студенти можуть надсилати проміжні та остаточні результати виконання завдань, ставити викладачеві запитання тощо. Подібна система спрацьовує в різних вищих навчальних закладах, зокрема в Донецькому юридичному інституті, де елементи дистанційного навчання, які частково дозволяють реалізувати аспект управління самостійною роботою студентів, впроваджені на відомій платформі Moodle. До достоїнств дистанційної взаємодії можна віднести зручний характер комунікації для студента, адже сучасні молоді люди мають схильність до роботи з комп'ютерною технікою. До основних недоліків можна віднести неможливість постійного контролю за сторінкою дистанційного навчання та обмежений характер такого спілкування.

Остання складова технологічної моделі управління змістом самостійної роботи майбутніх юристів передбачає створення її методичного забезпечення, низька якість якого майже унеможливорює шанси курсантів вищих навчальних закладів військового типу на засвоєння навчального матеріалу. Адже майбутні правоохоронці через службові обов'язки обмежені в часі виконання самостійної роботи та потребують ретельних і чітких рекомендацій щодо її виконання. Обов'язковим елементом методичного забезпечення є визначення для студентів цілей виконання завдань щодо кожного модулю самостійної роботи. Це створює умови для самоуправлінської діяльності, визначає межі особистої відповідальності за результат виконання. Іншими обов'язковими елементами є, природно, самі завдання, засоби чи рекомендації до самоперевірки, а також посилення на джерела (або самі джерела), які можуть чи мають стати в нагоді студентів.

Мета роботи студента вимагає чіткого формулювання: опанувати конкретний теоретичний матеріал, навчитися виконувати завдання певного типу та ін. Зміст завдань передбачатиме, вірогідно, створення конспекту навчального посібника, надання письмових відповідей на контрольні питання, а також, можливо, розробку порівняльної

таблиці аналізу двох явищ, виконання практичних вправ тощо. При цьому студент аналізуватиме, чи вивчив він теоретичний матеріал та чи навчився розв'язувати задачі нового змісту, що й вимагається від нього як суб'єкта самоуправління.

По завершенні визначення цілей роботи студента викладач висвітлює необхідний теоретичний матеріал або здійснює посилання на літературу, добирає навчальні завдання, надає приклади та зразки виконання подібних завдань тощо. Сукупність зазначених елементів утворює певну цілісність, порушення якої суттєво позначається на якості й ефективності методичного забезпечення та досягненні цілей модулю самостійної роботи. Після розробки методичних матеріалів залишається розв'язання технічного питання їх виготовлення. Останнім часом більш зручною формою їх підготовки стає електронний варіант, який може завжди бути у студентів під рукою в їхніх планшетах, ноутбуках, пристроях зв'язку та іншому обладнанні. Це особливо важливо для курсантів юридичних навчальних закладів, які не завжди можуть відвідати читальні зали бібліотеки.

Таким чином, технологічна модель управління змістом самостійної роботи майбутніх юристів охоплює шість складових, що зумовлюють послідовні етапи проектувальної діяльності викладача. Саме проектування самостійної роботи є обов'язковою складовою діяльності всієї системи управління в навчальному закладі, що зумовлює виключну значущість розглянутої моделі. Її використання дозволяє оптимізувати процес підготовки викладачів до викладання навчальних дисциплін і досягти цілісності засвоєння студентами навчального матеріалу через комбінування аудиторної та самостійної форм роботи. Розробка змісту самостійної роботи відповідно до зазначеної моделі здійснювалася в Донецькому юридичному інституті МВС України для навчальних дисциплін «Основи самостійної навчальної діяльності», «Тактико-спеціальна підготовка», «Транспортне право», «Прийняття процесуальних рішень та проведення слідчих дій» [4], що позитивно позначилося на організації навчання майбутніх юристів. Перспектива подальшого наукового дослідження щодо вивчення аспекту управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей полягає зокрема у виробленні технологічних підходів до взаємодії між викладачем, деканатом і студентом уже під час безпосереднього вивчення навчальних дисциплін.

Література:

1. Дидактика средней школы: Некоторые проблемы соврем. дидактики: учеб. пособие для слушателей ФПК директоров общеобразоват. школ и в качестве учеб. пособия по спецкурсу для студентов пед. ин-тов / под ред. М. Н. Скаткина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1982. – 219 с.
2. Дидактика современной школы: пособие для учителей / [Б. С. Кобзарь, Г. Ф. Кумарина, Ю. А. Кусый и др.]; под ред. В. А. Онищука. – К. : Рад. шк., 1987. – 351 с.
3. Жуков А. Е. Организация самостоятельной работы студентов в высшей школе. Дидактические средства, технологии, программы : [монография] / А. Е. Жуков, А. В. Симоненко. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004, – 220 с.
4. Проектування самостійної роботи студентів юридичних спеціальностей : [навч. посіб.] / [А. О. Кучерявий, М. Л. Шелухін, В. В. Кадала та ін.]; за заг. редакцією А. О. Кучерявого. – Донецьк : ПП «ВД «Кальміус», 2013. – 200 с.
5. Малихін О. В. Теоретико-методологічні засади організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих навчальних закладів : дис. д-ра пед. наук: спец. 13.00.09 / О. В. Малихін; Криворіз. держ. пед. ун-т. – Кривий ріг, 2009. – 504 с.
6. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності : [монографія] / М. М. Солдатенко. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – 198 с.

Кучерявий А.А.

ТЕХНОЛОГІЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ УПРАВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЕМ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ

Рассмотрена проблема недостаточной изученности аспекта управления самостоятельной учебной деятельностью будущих юристов. Указана актуальность технологической модели управления содержанием самостоятельной работы для преподавателей. Изучены шесть ее составляющих: определение содержания учебной дисциплины; временное и тематическое проектирование; целеполагание модулей аудиторной и самостоятельной работы; подбор учебных заданий; разработка средств обратной связи; создание методического обеспечения. Акцентировано внимание на особенностях проектирования самостоятельной работы будущих юристов. Обозначены перспективы дальнейшего использования результатов исследования.

Ключевые слова: модель, технология, проектирование, управление, самостоятельная работа, будущие юристы.

Kucheryaviy A.A.

TECHNOLOGICAL MODEL OF MANAGING THE CONTENTS OF FUTURE LAWYERS' SELF-LEARNING WORK

The problem of insufficient state of knowledge of the management aspect by future lawyers' self-learning activity is considered. The relevance of technological model of managing the contents of future lawyers' self-learning work for the educators is specified. Six of its components is studied, which includes: determination of maintenance of educational discipline; temporal and thematic planning; determination of aims of the modules of classroom and self-learning work; the selection of training tasks; development of means of feedback; creation of the methodical providing. The groups of aims of educational subject are defined. The influence of aims on forming of the content of training course is indicated. Ways of alternation modules of students' class and self-learning work at studying of the themes are proposed. The recommendations to determination of aims of the self-learning work modules taking into account the stages of mastering of educational material are given. Peculiarities of recruitment of educational tasks, depending on the aims of the self-learning work modules are specified. The examples are given. Ways of cooperation of educator and student, including, by means of consultations and use of Internet technologies are considered. The components of the methodical providing of students' self-learning work are described. Importance of each of components is analysed. Attention on the peculiarities of projecting of future lawyers' self-learning work is accented. Prospects of further use of the research results are indicated.

Key words: model, technology, projecting, management, self-learning work, future lawyers.

УДК 371.014.5:378.14

Лавренчук А.О.*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

У статті розглянуто основні напрямки, фактори та шляхи модернізації післядипломної педагогічної освіти в умовах інтеграції України в європейський освітній простір. Схарактеризовано європейський вимір післядипломної педагогічної освіти, який виражається у трьох основних напрямках її модернізації, а саме: оновлення змісту, неперервність освітнього процесу та застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Шляхами модернізації визначено забезпечення зовнішніх і внутрішніх умов ефективного функціонування системи; підвищення якості освітніх послуг у системі післядипломної педагогічної освіти та сприяння розвитку професійної компетентності педагогів за особистісно зорієнтованою технологією.

* © Лавренчук А.О.*